Antonio Gramsci

Autor: Paul Krause

Většina lidí v médiích obyčejnými lidmi opovrhuje, takže Američané nedůvěřují novinářům právem. Měli by ale lidé kvůli tomu zcela zavrhnout funkci, již média ve společnosti plní?

Stále více Američanů přestává věřit médiím a akademikům. Zcela oprávněně. Ne snad, že by všichni lidé v médiích byli lháři nebo propagandisté. Ani studijní programy vysokých škol nejsou naplněny výhradně škodlivou propagandou. Média nepochybně mají nemalou hodnotu, stejně jako univerzitní vzdělávání a jisté studijní obory. Obě instituce však v očích americké veřejnosti rychle ztrácejí auru úctyhodnosti, zejména v posledních letech a ještě výrazněji pak v několika uplynulých měsících a týdnech.

Antonio Gramsci byl vlivný italský marxistický intelektuál počátku 20. století. Stejně jako třeba Vladimir Lenin či Lev Trockij patřil k nové generaci marxistů, kteří se s Marxem rozcházeli v několika zásadních bodech. Gramsci se zařadil mezi přední nové marxisty Evropy po 1. světové válce.

Během svého pobytu za mřížemi dlouze přemýšlel a psal. Zabýval se politikou, vzděláváním i kulturou. V jednom ze svých nejslavnějších spisků se věnoval i společenské úloze intelektuálů. Ať už vám je Gramsciho jméno známé či nikoliv, americká média a akademické instituce se staly účinným nástrojem pro šíření jeho pojetí marxismu. Podle Gramsciho má být úlohou intelektuálů budovat a navyšovat povědomí utlačovaných nejnižších tříd a ukázat jim tak jejich náležité místo ve společenské struktuře, jelikož dosáhnout tohoto poznání samy od sebe neumí.

Gramsciánský feminismus tak vidí ženy jako neschopné uvědomit si svůj vlastní domnělý útlak bez mediálních návěstí. Gramsciánský antirasismus považuje za podobně nesvéprávné menšiny – i těm musí ukázat správnou cestu z jejich nespravedlivého postavení předvoj řádně smýšlejících médií. Gramsciánský výklad náboženství zase náboženství chápe jako překážku k osvobození chudých, alespoň tedy do té doby, než média v plném světle ukáží moc a bohatství církevních institucí na úkor laiků. Z lehkého odstupu se při pohledu na dobře situované bělochy, kteří v roli revolučního předvoje otevírají utlačovaným „subalterním“ oči ohledně jejich systematického útlaku, nelze ubránit jistému pobavení.

Mimo to byli intelektuálové považování za organický mozek odlišně smýšlejícího těla této zneužívané a utiskované skupiny. Přestože pro Gramsciho skutečně byli utlačovanými, do jejichž životů měli intelektuálové vnést světlo, dělnické vrstvy, obecnější dialektika pána-utlačitele je v jádru každé dialektiky kapitalista-proletariát i všech jejich následných iterací.

Intelektuálům pak připadá ono těžké břímě zformulovat to, co utlačované třídy samy vyslovit nedokázaly. V dnešním ovzduší se k tomu navíc přidává ještě úkol určit, které že to skupiny jsou utlačiteli a které utlačovanými.

Gramsci byl přesvědčen, že revoluční intelektuálové musí nabýt kontroly především nad dvojicí institucí, které však mají s ovládnutím výrobních prostředků teoretiků ortodoxního marxismu společného jen málo. Intelektuální předvoj podle něj musí ovládnout kanály, jež slouží k šíření současné utiskovatelské ideologie, která svými mýty otupuje nižší třídy, a tak ochraňuje institucionální *status quo*. Za tyto instituce Ital označil média s univerzitami (náboženství v těsném závěsu za nimi doplňuje opěrnou trojku establishmentu).

Díky médiím by intelektuálové získali nezbytný nástroj k šíření své revoluční dialektiky v tisku i éteru. Univerzity pak zase utvářejí vzdělávací programy, kterým jsou vystaveny následující generace studentů, což mělo zajistit předání revoluční pochodně nové generací intelektuálů, aby mohli pokračovat v budování revolučního povědomí u dalších utlačovaných skupin. Kontrola nad vzděláváním nastupujících generací je ostatně nepostradatelným prvkem revolučního myšlení přinejmenším od Jean-Jacquese Rousseaua. Kdo má přístup k příští generaci, drží i klíče k budoucnosti.

Jakkoliv Gramsci svým postojům skutečně věřil a měl je za pravdivé, každý nezaujatý a kriticky uvažující čtenář jeho díla rychle prohlédne, že jeho „intelektuálové“ plní hlavně funkci propagandistů jeho věci. Jejich úkolem v médiích totiž není ani tak informovat o událostech a obecně platných pravdách, jako spíše opakovat určité narativy k posílení společenského vědomí příslušníků utiskovaných skupin. Tak zní hlavní a jediný úkol médií: být „hlasem lidu“. Úlohou intelektuálů na univerzitních katedrách pak není vštěpovat nastupujícím generacím morální výchovu ani důsledné a namáhavé vzdělání, ale předat štafetový kolík učení a výcviku v revolučních metodách třídě příštích intelektuálů-pokračovatelů. Celé je to hra pro trpělivé.

Vládnoucím ideologiím se musejí postavit skuteční intelektuálové – jako Gramsci. Předpokladem k tomu je, aby jejich vlastní mediální a akademický establishment vytvořil „kontra hegemonii“. Veškeré instituce včetně škol lze zapojit do ideologického boje – třeba pro věc revoluce. Jakmile intelektuálové obsadí své strategické pozice, jsou školy integrovány do revolučního snažení a stávají se místem, kde je intelektuálně nadanější část mládeže vystavena revolučním myšlenkám a postrkována k agitaci za utiskovanou dělnickou třídu.

Gramsci doufal, že i utlačované vrstvy postupem času dokáží vyplodit své vlastní intelektuály, což by dovršilo rozbití utlačitelské superstruktury a zdárné vytvoření kontra hegemonie a „kontrarevoluce“. Tato nová třída uvědomělých revolucionářů by měla naprostou kontrolu nad orgány formujícími smýšlení lidí: univerzitami a médii.

Morální výchova, seznámení se se zásadními knihami a kulturou západní civilizace, vytříbení mluvnice a tak dále – tedy původní cíle univerzitního vzdělávání – v Gramsciho teorii vzdělávání zabývající se intelektuály nenajdeme. A tak zatímco etika, klasické studie a jazyk tvoří nedílnou součást klasických a křesťanských osnov, pro gramsciánské ideology není etika

ničím jiným než ospravedlňováním hierarchické nadvlády, klasické texty zachycují privilegované mocenské postavení svých mužských autorů a jazyk slouží jako nástroj útlaku. Jedna z na levici dnes oblíbených pouček ostatně praví, že „správná mluvnice je rasismus“.

Gramsciho revoluční strategie si nekladla za cíl instituce zničit, ale proměnit je zevnitř. V tom se radikálně rozchází s Marxem: místo Marxovy vize povstání proletariátu, které utlačitelské instituce a struktury rozdrtí na padrť, si Gramsci představoval, že se těchto institucí chopí revoluční inteligence, aby tak pomáhala budování třídního povědomí u skupin utlačovaných středostavovskou – tj. liberálně kapitalistickou – ideologií. Jakmile se revoluční inteligence chopí vlády nad médii a univerzitami a pomůže tak vydláždit cestu emancipaci utiskovaných tříd, bude s narativem utlačitelské superstruktury amen.

O toto rozbití narativu prostřednictvím instruktáže mladé generace o tom, co společnost trápí, usiluje vždy každé nové levicové hnutí. V Gramsciho myšlení cítíme i jistou formu elitářství, jelikož to je revoluční inteligence, rekrutovaná z vyšších tříd, která tento proces probouzení povědomí utlačované třídy spouští – sami utiskovaní by toho prý nebyli schopni.

Dnešní mediální a akademické elity tak rozhodně nejsou žádnými „strážci“ demokracie ani hlasem lidu, ale revolučním předvojem, jehož příslušníci obyčejnými Američany opovrhují. Spíše než aby posilovaly revoluční povědomí proti marginalizovaným, bezděčně jej vytvářejí u prostých Američanů, kteří si stále zřetelněji uvědomují nepřátelství, jimiž je gramsciánská média a akademický establishment zahrnují.

Takže ano, Američané nedůvěřují „svým“ médiím a institucím vyššího vzdělávání zcela po právu. Správně si uvědomují jejich nepřátelství. Kvůli tomu by se ale ještě neměli úplně zříkat funkce, již média a univerzity ve společnosti sehrávají. Raději by se měli snažit vyrvat je z nadvlády samozvaných revolucionářských intelektuálů, případně pak cíleně bránit dosud zdravé publikace a univerzity před infiltrací podvratných sil.

Úvaha Paula Krauseho **Is the Media the Enemy of the People?** vyšla na stránkách The Imaginative Conservative 3. února 2019